

Uluslararası Ders Kitapları ve Eğitim Materyalleri Dergisi

Attitude Scale for Learning Turkish as a Foreign Language: Reliability and Validity*

Ahmet YILDIZ¹

Istanbul University, Institute of Turkic Studies, PhD Student

Mehmet GÜRLEK²

Istanbul University, Faculty of Literature,

ABSTRACT

The aim of this study is to develop a measurement tool to measure the perceptions of foreigners who want to learn Turkish. For this purpose, a total of 58 items were prepared. The prepared substances were submitted to the expert opinion consisting of 3 persons and revised with the feedback. The revised substances were examined by 1 expert and their recommendations were developed in terms of their suitability to the Turkish language. In order to determine the factor structure of the scales, the factor items which were the first stage before the analysis with Exploratory Factor Analysis could not be factorized and the determination of the adequacy of the collected data was examined with the values of KMO (Kaiser Meyer's Measure of Sampling Adequacy) and Globality Test (Barlett 'Test) and statistical analysis. it is made. As a result of the analyzes, it is understood that the scale of Turkish learning perception of foreigners is a reliable and valid instrument of measurement.

Key Words: Foreigners, Turkish as a foreign language, Reliability and Validity.

ARTICLE INFO

Received: 17.05.2019

Revision received:
26.05.2019.

Accepted: 26.05.2019

Published online:
31.05.2019.

* This work is derived from a part of Ahmet Yildiz's PhD thesis. (Istanbul University Social Sciences Institute, Advisor: Asst. Prof. Dr. Mehmet GÜRLEK)

Corresponding author:

¹ PhD Student yildizahmet14@gmail.com

² Asst. Prof. Dr. mehmet.gurlek@istanbul.edu.tr

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenmeye Yönelik Tutum Ölçeği: Güvenirlik ve Geçerlik Çalışması*

Ahmet YILDIZ*

*İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkiyat Araştırmaları Anabilim Dalı
Doktora Öğrencisi*

Mehmet GÜRLEK

İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi

ÖZET

Bu çalışmanın amacı dilimizi öğrenmek isteyen yabancıların Türkçe öğrenmelerine ilişkin tutumlarını ölçmeye yönelik ölçme aracı geliştirmektir. Bu amaçla birbirinden bağımsız 6 konu başlığı altında toplam 58 maddelik bir anket hazırlanmıştır. Hazırlanan maddeler 3 kişiden oluşan uzman görüşüne sunulmuş ve yapılan dönütlerle gözden geçirilmiştir. Daha sonra bu maddeler Türk diline uygunluğu bakımından 1 uzman tarafından daha incelenmiş ve yapılan öneriler geliştirilmiştir. Ölçeklerin faktör yapısını belirlemek için ise Açıklayıcı Faktör Analizi ile analiz yapılmadan önceki ilk aşama olan ölçek maddelerinin faktörleşip faktörleşmediğini, toplanan verilerin yeterliliğinin belirlenmesi KMO (Kaiser Meyer Oklin Measure of Sampling Adequacy) değeri ve Küresellik Test (Barlett' Test) değerleri ile incelenmiş ve istatistikî analizler yapılmıştır. Yapılan analizler sonucunda yabancıların Yabancı dil olarak Türkçe öğrenmeye yönelik tutum ölçeğinin güvenilir ve geçerli bir ölçme aracı olduğu anlaşılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yabancılar, yabancı dil olarak Türkçe, güvenirlilik ve geçerlik.

MAKALE BİLGİSİ

Alınma

Tarihi:17.05.2019

Düzeltilmiş hali alınma

tarihi: 26.05.2019.

Kabul Edilme Tarihi:

26.05.2019

Çevrimiçi yayınlanma

tarihi: 31.05.2019

**Bu çalışma, "Türkiye'de Türkçe Öğrenen Yabancı Uyrukluların Türkiye ve Türkçeye Yönelik Algı ve Tutumları (İstanbul örneği)" başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.*

*Sorumlu Yazar:

¹Doktora Öğrencisi. yildizahmet14@gmail.com

²Dr. [mehmet.gurlek\[at\]istanbul.edu.tr](mailto:mehmet.gurlek[at]istanbul.edu.tr)

Giriş

Türk dili, yaklaşık 12 milyon kilometre karelik bir alanda 220 milyon insan tarafından konuşulan, yüze yakın ülkede öğretiminin yapıldığı, kökleri tarihin en eski dönemlerine kadar uzanan, 600 binden fazla söz varlığına sahip bir dünya dilidir (Akalm, 2010, s. 204). Türkiye Türkçesini konuşanların sayısı ise 90'lı yıllarda 70 milyon civarındayken günümüzde 110 milyon civarındadır. Türkiye Türkçesi, Türkiye'nin dışında Irak, Suriye, Kıbrıs, Yunanistan, Bulgaristan, Avrupa, Amerika, Okyanusya, Arap ülkeleri, eski Yugoslavya, Rusya ve SSCB'den ayrılmış olan Türk Cumhuriyetlerinde konuşulmaktadır (Ercilasun, 1997 s. 40-47). Bu bağlamda Türkçenin öğretilmesi ve Türk diline yönelik yabancıların tutumunun belirlenmesinin önemi artmaktadır.

Dil, insanlar arasında anlaşmayı tesis eden ana unsurdur. Birey öncelikli olarak kendi dilinin içine doğmakta ve böylece kendi varoluş sahasını meydana getirmektedir. Dil, bireyin varoluş sahasının ses, yazı ve vücut diline dönüşmüş hâli olarak görülebilir. Her millet ve onu meydana getiren kişiler, kendi dil evreninde kimlik edinmektedir. Bu açıda dil, geçmişten gelmekte olan değerlerin, fikir ve psikolojinin, birey ve toplumun yansımasıdır. Dil aynı anda ulus ve millet unsurlarının da meydana gelmesine sebebiyet veren ana kurucu unsurdur. Bu tanımın yanı sıra dil, bireyler arasında anlaşmayı mümkün kılan doğal bir unsur, kendisine has kuralları olan ve yalnızca bu kurallar içerisinde gelişme gösterebilen canlı bir varlık, kökeni bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli anlaşmalar bütünü, seslerin ortaya çıkardığı sosyal bir kurumdur. Bir başka tanımla bir sesli işaretler bütünü olan dil, aynı toplumda hayatını sürdüren ya da aynı millete mensup olan bireylerin anlaşabilmelerinin önünü açan en gelişmiş iletişim unsurudur (Şahin, 2009, s. 157). Dilin kökeni çok eskilere dayanmakta olup, dilin kendiliğinden meydana gelmiş olan yasaları mevcuttur. (Şahin 2014, s. 828).

Türkiye'de yabancı uyruklu kişilerin Türkçe öğrenmeleri çeşitli faktörlere bağlıdır. Dili öğrenme amacı, dili öğrenirken sağlanan olanaklardan faydalanabilme, göçmenlerin toplumsal yapısı bunlardan bazılarıdır. Yabancıların içinde buldukları sosyokültürel ve sosyoekonomik yapı Türkçe öğrenimini büyük ölçüde etkilerken, Türkçenin geçmişten günümüze kaydettiği aşamalar da göz önünde bulundurulmalıdır. İçinde barındırdığı toplumların dillerini de kendine katarak her geçen gün büyüyen dil, yabancıların içinde buldukları ortama ayak uydurmasında önem arz etmektedir. Bu tarz çalışmaların bir parçası olabilmek için yabancıların kat ettiği yollar bireysel olarak incelenebilirken, Türkiye'de yabancıların Türkçe öğrenme ihtiyacı da her geçen gün artmaktadır (Melanlıoğlu, 2017). Bununla beraber, Türkiye'de yaşayan yabancıların yerleşik konuma geçmesi, bu çalışma kapsamında da değinileceği üzere pek çok yasal düzenlemeden geçmiş olup bu yasal düzenlemelerin bir sonucu olarak sosyal hayatta kendilerine ait bir yer bulabilmeleri zamanla mümkün olmuştur. Hukuki aşamalardan geçtikten sonra yaşam koşullarının iyileştirilmesiyle kendilerine hayat kuran yerleşik yabancılar zaman içinde düzenlerini oturtmuşlardır. Düzenlerinin oturmasının ardından eğitim koşullarının da sağlanmasıyla yabancıların bakış açıları zaman içinde değişmiş, Türkçe öğrenimine karşı daha pozitif bir tutum geliştirmişlerdir (Er, Biçer ve Bozkırlı, 2012).

Yabancıların yaşadıkları uyum vb. sorunlardan dolayı Türkçenin öğrenimi sekteye uğramış olsa dahi zaman içinde artık bir parçası olmaya başladıkları kültürle iç içe geçtiklerinden, dili öğrenme aşamaları kolaylaşmaktadır. Fakat yerleşik olmayan yabancıların durumunda bu süreç biraz daha zorlu geçebilmektedir. Bu yüzden kendi ülkelerinde yaşadıkları sıkıntılı gelir düzeyinden kurtulmak için Türkiye'ye gelen kesim daha hızlı Türkçe öğrenip daha hızlı yerleşik düzene geçmeye çabalamaktadır, bu da içinde buldukları eğitim sürecini hızlandırır, Türkçeyi gündelik hayatlarının bir parçası hâline getirmek durumunda kaldıkları

için çalışmalarına hız katarlar. TÖMER gibi eğitim merkezlerinin de bu konudaki katkıları ve gelişmeleri göz ardı edilemez (Göçer ve Moğul, 2011).

Türkçenin yabancılara öğretiminde temel söz varlığının benimsenmesi ve öğretilen dilin esasları çerçevesinden çıkılmaması etkili bir eğitim ve öğrenim sürecine ışık tutar. Yabancıların yaşadıkları kültüre uyum sağlayıp kendileri için yapılan düzenlemelerden faydalanabilmesi için bu hususlar elzemdir (Barın, 2003). Bundan hareketle çalışma kapsamında Türkiye’de yaşayan yabancıların, içinde buldukları çevreye ve kültüre uyum süreçleri ele alınarak, bu süreçte yaşanan zorluklar ve gelişmeler ışığında yabancıların Yabancı dil olarak Türkçe öğrenmeye yönelik tutum ölçeği çalışması yürütülmüştür. Böylece yabancıların Türkçe öğrenmeye ilişkin tutumları ortaya konularak, bu tutumları etkileyen faktörlerin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenmeye Yönelik Tutum Ölçeği

Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlerin Türkçeye yönelik tutumlarını araştırmak üzere araştırmacı tarafından literatürden faydalanılarak geliştirilen, birbirinden bağımsız 6 konu başlığı altında toplam 58 maddelik bir anket hazırlanmıştır. Hazırlanan maddeler 3 uzman görüşüne sunulmuş ve yapılan dönütlerle gözden geçirilmiştir. Gözden geçirilen bu maddeler Türk diline uygunluğu bakımından 1 uzman tarafından daha incelenmiş ve yapılan öneriler geliştirilmiştir. Buna göre oluşan ölçme aracının konu başlıkları ve madde sayısı dağılımları aşağıda verilmektedir.

- Türkçenin nasıl öğrenildiği (tümü olumlu yüklemlerle 15 madde)
- Türkçe hakkındaki düşünceler (tümü olumsuz yüklemlerle 10 madde)
- Türkçe okuma (tümü olumlu yüklemlerle 6 madde)
- Türkçe yazma (tümü olumlu yüklemlerle 8 madde)
- Türkçe dinleme (tümü olumlu yüklemlerle 7 madde)
- Türkçe konuşma (tümü olumlu yüklemlerle 12 madde)

Pilot Uygulama ve Ölçek Geliştirme Süreci

Yabancı dil olarak Türkçe öğrenmeye yönelik tutum ölçeğini geliştirmek üzere farklı ülkelerden gelip İstanbul ilinde yaşayan ve Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen toplam 150 kişiye ulaşılmıştır. 150 katılımcıya uygulanan veri toplama aracının ölçek geliştirme süreci aşağıda anlatılmıştır.

Araştırmacı tarafından geliştirilen ölçeklerde yer alan maddeler, pilot çalışmaya katılan bireyler tarafından 3’lü likert tipi derecelendirme ile değerlendirilmiştir. Buna göre, değer 1’e yaklaştıkça olumsuz bir algı/değerlendirme ve değer 3’e yaklaştığında ise olumlu bir tutum/değerlendirme vardır. Ölçeklerin geçerlik ve güvenilirlik çalışması kapsamında faktör yapısını (maddelerin faktörlere/boyutlara göre dağılımını), yani yapı geçerliliğini görmek üzere 150 kişilik pilot çalışma sonucu elde edilen verilerle bir Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) daha sonra ise ölçeğin faktör yapısının uyum indeksleri (modellemelerle) doğrulanıp doğrulanmadığını görmek üzere bir Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) yapılmıştır.

Tablo 1. Pilot çalışmada yer alan bireylerin Türkiye'ye geldikleri ülkelere göre dağılımları

Grup	f	%	% geç	% yığ
Azerbeycan	2	1,3	1,3	1,3
Afganistan	3	2,0	2,0	3,3
Belarus	2	1,3	1,3	4,7
Endonezya	2	1,3	1,3	6,0
Fas	2	1,3	1,3	7,3
Filistin	5	3,3	3,3	10,7
Güney Kore	5	3,3	3,3	14,0
İran	17	11,3	11,3	25,3
Mısır	3	2,0	2,0	27,3
Ukrayna	20	13,3	13,3	40,7
Rusya	19	12,7	12,7	53,3
Tayland	3	2,0	2,0	55,3
Suriye	55	36,7	36,7	92,0
Letonya	1	0,7	0,7	92,7
Yunanistan	1	0,7	0,7	93,3
Irak	4	2,7	2,7	96,0
Kazakistan	1	0,7	0,7	96,7
Küba	1	0,7	0,7	97,3
Çin	1	0,7	0,7	98,0
Kongo	1	0,7	0,7	98,7
Ürdün	1	0,7	0,7	99,3
Japonya	1	0,7	0,7	100,0
Toplam	150	100,0	100,0	

Pilot çalışmada yer alan bireylerin 22 farklı ülkeden geldikleri ve en büyük grubu %36,7 ile Suriye'den gelenlerin oluşturduğu, bunu %13,3 ile Ukrayna'dan gelenlerin, %12,7 ile Rusya'dan gelenlerin ve %11,3 ile İran'dan gelenlerin takip ettiği görülmektedir.

Tablo 2. Pilot çalışmada yer alan bireylerin cinsiyete göre dağılımları

Grup	f	%	% geç	% yığ
Erkek	25	16,7	16,7	16,7
Kadın	125	83,3	83,3	100,0
Toplam	150	100,0	100,0	

Pilot çalışma grubunda yer alan bireylerin büyük bir bölümü, %83,3 ile kadındır.

Yabancıların Türkçe Öğrenmeye Yönelik Tutum Ölçeğinin Faktör Yapısı ve Güvenirlik Analizleri

Tablo 3. Yabancıların Türkçe Öğrenmeye yönelik Tutum Ölçeğine İlişkin Faktör Ve Güvenirlik Analizi

Faktörler	Faktör Yüğü	Açıklanan Varyans (%)	Güvenirlik Katsayısı (α)
Faktör 1:			
1. Çeviri yaparak öğreniyorum.	0,620		
5. Not tutarak öğreniyorum.	0,555		
7. Özet çıkararak öğreniyorum.	0,541		
3. Günlük tutarak öğreniyorum.	0,537		
13. Türkçe yazarak öğreniyorum.	0,537		
6. Oyun ve etkinliklerle Türkçe öğreniyorum.	0,512		
2. Ezberleyerek öğreniyorum.	0,476		
4. Kitle iletişim araçlarından (Gazete, dergi vb.) öğreniyorum.	0,474		
11. Türkçe kitaplar okuyarak öğreniyorum.	0,469		
		31,38	0,721
Faktör 2:			
9. Türk filmleri izleyerek öğreniyorum.	0,791		
10. Türk kanalları izleyerek öğreniyorum.	0,760		
14. Türklerle konuşarak öğreniyorum	0,532		
8. Sosyal medyadan öğreniyorum.	0,511		
12. Türkçe müzikler dinleyerek öğreniyorum.	0,320		
		23,41	0,702
Yabancıların Türkçe Öğrenmeye Yönelik Tutumu (Genel)		54,79	0,773
KMO Örneklemin Uygunluğu Ölçümü	0,775		
Bartlett Küresellik Testi			
Yaklaşık Ki-Kare (X^2)	388,879		
Serbestlik Derecesi (sd)	91		
Anlamlılık (p)	0,000		

Yabancıların Türkçe Öğrenmeye yönelik Tutum Ölçeğinin, pilot çalışmaya katılanlar tarafından bir veya birden fazla boyutlu algılanıp algılanmadığı ve bir bütün olarak tutarlı bir şekilde araştırmaya katılanların, Türkçeyi nasıl öğrendiklerini ölçüp ölçmediği bir açıklayıcı faktör analizi (AFA) ile sınanmıştır.

Toplanan verilerin faktör analizi için uygunluğu Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı ve Bartlett Sphericity testi ile incelemeye tabi tutulmuştur. KMO'nun .60'dan yüksek ve Bartlett testinin anlamlı çıkması halinde verilerin faktör analizine uygun olduğu söylenebilir (Büyüköztürk, 2007: s.126). Bartlett küresellik testi bize ayrıca değişkenler arasında yeterli oranda ilişki olup olmadığını ve $p < .05$ 'ten düşük olması halinde değişkenler arasında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir (Sipahi, Yurtkoru ve Çinko, 2006, s.79-80).

Tablo 19'dan da görüleceği üzere toplanan verilerin faktör analizine uygunluğu için yapılan *Kaiser Meyer Olkin (KMO)* testi, ölçeğin faktör analizine uygun olduğunu ve ölçülen özelliğin, örneklemin seçildiği evrende çok boyutluluk özelliği taşıdığını göstermektedir [$KMO=0.775$; $X^2=388,879$; $sd=91$ ve $p < .001$]. Veri grubu için yapılan Bartlett Küresellik testi sonucu $p < .001$ bulunduğundan, ölçeğin maddeleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu anlaşılmaktadır.

Yabancıların Türkçe Öğrenmeye yönelik Tutum Ölçeği daha sonra açıklayıcı faktör analizine (Exploratory Factor Analysis) tabi tutulmuştur. Temel bileşenler analizlerinden

Principal Component Analysis, Varimax with Kaiser Normalization teknikleri kullanılmıştır. Uygulanan ilk faktör analizi sonucu ölçeğin 3 faktörden meydana geldiği ve boyutların toplam varyansın %52,36'sını açıkladıkları bulunmuştur. Ancak, ölçekte yer alan 15 numaralı maddenin ("15. Özel ders alarak öğreniyorum") her üç alt boyutta birden ve yüksek faktör yükü aldığı görüldüğünden (binişik olma) ölçekten çıkarılmasına karar verilmiş ve faktör analizi yenilenmiştir. İkinci faktör analizi sonrası ölçeğin iki boyuttan meydana geldiği ve boyutların toplam varyansın %54,79'unu açıkladıkları bulunmuştur. Ölçeğin birinci alt boyutu toplam varyansın %31,38'ini, ikinci alt boyut ise toplam varyansın %23,41'ini açıklamaktadır. Ölçeğin birinci boyutu 9 ve ikinci boyutu 5 maddeden meydana gelmektedir. Faktör yükleri .30'dan küçükse düşük, .40 ve üstü ise iyi düzeyde kabul edilmekte, .50'nin üstünde ise faktör yükleri yüksek kabul edilmektedir (Leech, 2005, s.83). Pilot çalışma sonrası elde edilen ölçeğin boyutlarında yer alan maddelerin faktör yükleri ilk boyut için 0,469 ile 0,620 arasında ve ikinci boyut için 0,320 ile 0,791 arasında bulunmuştur. Faktör analizleri sonrası ölçek ve alt boyutlarda yer alan maddelerin güvenilirlik analizleri için Alpha modeli ile maddeler arası korelasyona bağlı uyum değerleri hesaplanmıştır. Alfa (α) katsayısına bağlı olarak ölçek ve alt boyutlarının güvenilirliği aşağıdaki gibi değerlendirilmiştir.

Yapılan faktör analizi sonrası tespit edilen birinci faktör için güvenilirlik katsayısı (Cronbach's Alpha) $\alpha=0,721$ ve ikinci faktör için $\alpha=0,702$ olarak bulunmuştur. Bu değerler, faktörü oluşturan maddelerin arasında güvenilirliğin yüksek (oldukça güvenilir) olduğunu göstermektedir. Her hangi bir madde faktörden (alt boyuttan) silindiğinde α katsayısının (alt boyutun güvenilirlik katsayısının) yükselmeyeceği görüldüğünden tüm maddelerin bu faktörler altında kalmasına karar verilmiştir. Ölçeğin tüm maddeleri (14 madde) birlikte analize dahil edildiğinde ise genel güvenilirlik katsayısının 0,773 olduğu bulunmuştur. Bu ölçeğin bir bütün olarak da güvenilirlik düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir.

Ölçeğinin faktör ve güvenilirlik analizleri sonrası kalan 14 maddesinin ayırt edicilik gücünü saptamak için ise ölçekten elde edilen ham puanlar büyükten küçüğe doğru sıralandıktan sonra alt %27 (41 kişi) ve üst %27'yi (41 kişi) oluşturan grupların puan ortalamalarının "t" değerleri hesaplanarak maddelerin ayırt edicilik güçleri elde edilmiştir (Tablo 4)

Tablo 4. Yabancıların Türkçe Öğrenmeye yönelik Tutum Ölçeği Maddelerinin Ayırt Ediciliklerine İlişkin t-Testi

Madde	t-test	
	t	p
Madde 1	6,51	0,002**
Madde 2	5,81	0,000***
Madde 3	5,38	0,000***
Madde 4	7,08	0,000***
Madde 5	8,97	0,000***
Madde 6	5,17	0,007**
Madde 7	6,18	0,000***
Madde 8	6,62	0,000***
Madde 9	10,03	0,000***
Madde 10	7,06	0,000***
Madde 11	7,61	0,003**
Madde 12	9,14	0,000***
Madde 13	7,26	0,000***
Madde 14	6,21	0,000***

** $p < .01$, *** $p < .001$

Tablo 4'den görüleceği üzere, Yabancıların Türkçe Öğrenmeye Yönelik Tutum Ölçeğinin kalan 14 maddesine ilişkin yapılan ayırt edicilik testi, 3 maddenin .01 ve 11 maddenin .001 düzeyinde anlamlı bir şekilde ayırt edici özellik taşıdığını göstermektedir.

Son olarak ölçek toplamı ile alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı korelasyon analizi ile incelenmiştir. Buna göre; ölçeğin geneli, Faktör 1 ve Faktör 2 arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır (r Ölçek*Faktör 1=0,713; r Ölçek*Faktör 2=0,608 ve r Faktör 1*Faktör 2=0,705; $p<.001$). Özetle, ölçek ile iki faktör (alt boyut) arasında ve iki faktörün kendi arasında istatistiksel olarak, .001 düzeyinde anlamlı pozitif ilişkiler vardır. Pilot çalışma ile elde edilen veriler üzerinde yapılan açıklayıcı faktör analizi sonrası saptanan faktörler ile oluşturulan model üzerinden doğrulayıcı faktör analizi ile uyum değerlerine ne kadar uydukları incelenmiştir. Doğrulayıcı faktör analizi kuramsal bir temele dayanarak çeşitli değişkenlerden oluşturulan faktörlerin gerçek verilerle ne derece uyum gösterdiğini değerlendirmeye yönelik yapılan bir analiz olduğundan, toplanan verilerin kurgulanmış yapıya ne derece uygun olduğunu gösterir (Büyüköztürk, 2004). Sınanan modelin yeterliliği için pek çok uyum indeksi kullanılmaktadır.

Bu çalışmada doğrulayıcı faktör analizi için Ki-kare uyum testi (X^2), Uygunluk İndeksi (GFI), Düzeltilmiş Uygunluk İndeksi (AGFI), Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü (RMSEA), Hataların Karekökü (RMR), Normlaştırılmış Uyum İndeksi (NFI) ve Göreceli Uygunluk İndeksi (CFI) uyum indeksleri incelenmiştir. İki boyutlu/faktörlü Yabancıların Türkçe Öğrenmeye Yönelik Tutum Ölçeği için yapılan doğrulayıcı faktör analizinin sonuçları aşağıdaki uyum indeksi ölçülerine uygun olarak değerlendirilmiştir.

DFA İndeks Ölçütleri

X^2/sd	≤ 3
RMR	$\leq 0,1$
RMSEA	$\leq 0,08$
AGFI	$\geq 0,80$
GFI, CFI, NFI	$\geq 0,90$ (Hair ve diğerleri, 2010, s.94).

AFA ile ortaya çıkan iki boyutlu model, DFA ile sınanarak bu modelin uyum indeksleri incelenmiştir (Tablo 5).

Tablo 5. Yabancıların Türkçe Öğrenmeye Yönelik Tutum Ölçeğine ilişkin Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA)

Model	Model Uyum İstatistikleri								
	X^2	sd	X^2/sd	GFI	AGFI	RMSEA	RMR	NFI	CFI
İki Boyut	170,17	91	1,87	0,94	0,82	0,051	0,067	0,940	0,935

İlk olarak, iki boyutlu model için X^2/sd değerinin $0 \leq X^2/sd \leq 3$ sınırları içinde çıktığı görülmüştür. Bu sonuç, iki boyutlu/faktörlü modelin uyumlu olduğuna ilişkin en önemli sonuçlardan biridir (X^2/sd İki boyut=1,87). X^2/sd oranının 3'ün altında olması sınanan modellerin uyumlu olduğuna ilişkin önemli bir ölçüttür (Byre, 1989). Tablo 21'den görüleceği üzere iki boyutlu ölçek modeline ilişkin yapılan doğrulayıcı faktör analizi ile bulunan diğer uyum kriterleri de modelin bu haliyle uyumlu olduğunu göstermektedir. RMSEA'nın 0,050'den küçük olması 'mükemmel', 0,080'den küçük olması 'iyi' ve 0,10'dan küçük olması ise 'zayıf'

uyuma işaret etmektedir (Jöreskog, 1979). Uyum indeksi değerleri ile elde edilen uyum değerleri karşılaştırıldığında, açıklayıcı faktör analizi (CFA) ile oluşturulan modelin birinci düzey doğrulayıcı faktör analizi ile de teyit edildiği gözlemlenmektedir. Sonuç olarak, Yabancıların Türkçe Öğrenmeye Yönelik Tutum Ölçeğinin 14 madde ve iki boyuttan (faktörden) oluştuğu doğrulayıcı faktör analizine göre uyum kriterleri ile belirlenmiş ve bu model istatistiksel açıdan uygun ve tatminkâr bulunmuştur.

Ölçeğin faktörlerinde yer alan maddelerin ortak özellikleri dikkate alınarak; Faktör 1'e, "Formal öğrenme yöntemleri" (Madde 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 11 ve 13) ve Faktör 2'ye, "İnformal öğrenme yöntemleri" (Madde 8, 9, 10, 12 ve 14) isimlerinin verilmesi uygun bulunmuştur.

Türkçe Hakkında Düşünme Ölçeğinin Faktör Yapısı ve Güvenirlik Analizleri

Tablo 6. Türkçe Hakkında Düşünceler Ölçeğine ilişkin faktör ve güvenirlik analizi özet tablosu

Faktörler	Faktör Yüğü	Açıklanan Varyans (%)	Güvenirlik Katsayısı (α)
Faktör 1:			
5. Türkçe dil bilgisi öğrenirken zorlanıyorum.	0,793		
1. Türkçe atasözlerini kullanmakta zorlanıyorum.	0,775		
4. Türkçe deyimleri kullanmakta zorlanıyorum.	0,725		
6. Türkçe ekleri kullanırken zorlanıyorum.	0,514		
		27,29	0,806
Faktör 2:			
7. Türkçe konuşurken zorlanıyorum.	0,707		
3. Türkçe cümle kurarken zorlanıyorum.	0,703		
10. Türkçe yazarken zorlanıyorum.	0,609		
8. Türkçe okurken zorlanıyorum.	0,569		
2. Türkçe bir diyalogu anlamada zorlanıyorum.	0,481		
		24,16	0,734
Türkçe Hakkında Düşünce (Genel)		51,45	0,845
KMO Örneklemin Uygunluğu Ölçümü	0,842		
Bartlett Küresellik Testi			
Yaklaşık Ki-Kare (X^2)	158,837		
Serbestlik Derecesi (sd)	36		
Anlamlılık (p)	0,000		

Tablo 6'dan da görüleceği üzere toplanan verilerin faktör analizine uygunluğu için yapılan *Kaiser Meyer Olkin (KMO)* testi, ölçeğin faktör analizine uygun olduğunu ve ölçülen özelliğın, örneklemin seçildiği evrende çok boyutluluk özelliği taşıdığını göstermektedir [KMO=.842; $X^2=158,837$; sd=36 ve $p<.001$]. Veri grubu için yapılan Bartlett Küresellik testi sonucu $p<.001$ bulunduğundan, ölçeğın maddeleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu anlaşılmaktadır.

Türkçe Hakkında Düşünceler Ölçeği daha sonra açıklayıcı faktör analizine (Exploratory Factor Analysis) tabi tutulmuştur. Uygulanan ilk faktör analizi sonucu ölçeğın 2 faktörden meydana geldiği ve boyutların toplam varyansın %49,19'unu açıkladıkları bulunmuştur. Ancak, ölçekte yer alan 9 numaralı maddenin ("9. Türkçeyi öğrenirken zorlanıyorum") çok düşük faktör yükü aldığı görüldüğünden (0,121) ölçekten çıkarılmasına

karar verilmiş ve faktör analizi yenilenmiştir. İkinci faktör analizi sonrası ölçeğin yine iki boyuttan meydana geldiği ve boyutların toplam varyansın %51,45'ini açıkladıkları bulunmuştur. Ölçeğin birinci alt boyutu toplam varyansın %27,29'unu, ikinci alt boyut ise toplam varyansın %24,16'sını açıklamaktadır.

Ölçeğin birinci boyutu 4 ve ikinci boyutu 5 maddeden meydana gelmektedir. Ölçeğin boyutlarında yer alan maddelerin faktör yükleri ilk boyut için 0,514 ile 0,793 arasında ve ikinci boyut için 0,481 ile 0,707 arasında bulunmuştur.

Faktör analizleri sonrası ölçek ve iki alt boyutunda yer alan maddelerin güvenilirlik analizleri için Alpha modeli ile maddeler arası korelasyona bağlı uyum değerleri hesaplanmıştır. Buna göre; birinci faktör için güvenilirlik katsayısı (Cronbach's Alpha) $\alpha=0,806$ ve ikinci faktör için $\alpha=0,734$ olarak bulunmuştur. Bu değerler, faktörü oluşturan maddelerin arasında güvenilirliğin yüksek (oldukça güvenilir) olduğunu göstermektedir. Ölçeğin tüm maddeleri (9 madde) birlikte analize dahil edildiğinde ise genel güvenilirlik katsayısının 0,845 olduğu bulunmuştur. Bu ölçeğin bir bütün olarak da güvenilirlik düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir.

Ölçeğin faktör ve güvenilirlik analizleri sonrası kalan 9 maddesinin ayırt edicilik gücünü saptamak için bağımsız gruplar t-testi ile alt %27 (41 kişi) ve üst %27'nin (41 kişi) puan ortalamaları karşılaştırılmıştır (Tablo 7).

Tablo 7. Türkçe Hakkında Düşünceler Ölçeği maddelerinin Ayırt Ediciliklerine İlişkin t-testi

Madde	t-test	
	t	p
Madde 1	4,22	0,001**
Madde 2	6,19	0,000***
Madde 3	4,58	0,002**
Madde 4	5,52	0,000***
Madde 5	7,81	0,000***
Madde 6	6,12	0,007**
Madde 7	3,79	0,010*
Madde 8	6,55	0,000***
Madde 10	8,42	0,000***

** $p<.01$, *** $p<.001$

Tablo 7'den görüleceği üzere, Türkçe Hakkında Düşünceler Ölçeğinin kalan 9 maddesine ilişkin yapılan ayırt edicilik testi, 1 maddenin .05, 3 maddenin .01 ve 5 maddenin .001 düzeyinde anlamlı bir şekilde ayırt edici özellik taşıdığını göstermektedir.

Son olarak ölçek toplamı ile alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı korelasyon analizi ile incelenmiştir. Buna göre; ölçeğin geneli, Faktör 1 ve Faktör 2 arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır ($r_{\text{Ölçek}*\text{Faktör 1}}=0,516$; $r_{\text{Ölçek}*\text{Faktör 2}}=0,545$ ve $r_{\text{Faktör 1}*\text{Faktör 2}}=0,688$; $p<.001$). Özetle, ölçek ile iki faktör (alt boyut) arasında ve iki faktörün kendi arasında istatistiksel olarak, .001 düzeyinde anlamlı pozitif ilişkiler vardır. AFA ile ortaya çıkan iki boyutlu model, DFA ile sınanarak bu modelin uyum indeksleri incelenmiştir (Tablo 8).

Tablo 8. Türkçe Hakkında Düşünceler Ölçeğine İlişkin Doğrulamalı Faktör Analizi (DFA)

Model	Model Uyum İstatistikleri								
	X^2	sd	X^2/sd	GFI	AGFI	RMSEA	RMR	NFI	CFI
İki Boyut	73,08	36	2,03	0,91	0,88	0,036	0,052	0,912	0,928

İlk olarak, iki boyutlu model için X^2/sd değerinin $0 \leq X^2/sd \leq 3$ sınırları içinde çıktığı görülmüştür. Bu sonuç, iki boyutlu/faktörlü modelin uyumlu olduğuna ilişkin en önemli sonuçlardan biridir (X^2/sd iki boyut=2,03). Uyum indeksi değerleri ile elde edilen uyum değerleri karşılaştırıldığında, açıklayıcı faktör analizi (CFA) ile oluşturulan modelin birinci düzey doğrulayıcı faktör analizi ile de teyit edildiği gözlemlenmektedir. Sonuç olarak, Türkçe Hakkında Düşünceler Ölçeğinin 9 madde ve iki boyuttan (faktörden) oluştuğu doğrulayıcı faktör analizine göre uyum kriterleri ile belirlenmiş ve bu model istatistiksel açıdan uygun ve tatminkâr bulunmuştur.

Ölçeğin faktörlerinde yer alan maddelerin ortak özellikleri dikkate alınarak; Faktör 1'e, "**Akademik zorluk**" (Madde 1, 4, 5 ve 6) ve Faktör 2'ye, "**Pratik zorluk**" (Madde 2, 3, 7, 8 ve 10) isimlerinin verilmesi uygun bulunmuştur.

Türkçe Okuma Ölçeğinin Faktör Yapısı ve Güvenirlilik Analizleri

Tablo 9. Türkçe Okuma Ölçeğine İlişkin Faktör Ve Güvenirlilik Analizi Özet Tablosu

Faktörler	Faktör Yüğü	Açıklanan Varyans (%)	Güvenirlilik Katsayısı (α)
Faktör 1:			
2. Okuduğum Türkçe bir metin hakkında soruları yanıtlayabilirim.	0,839		
4. Türkçe bir metni yüksek sesle anlaşılır bir şekilde okuyabilirim.	0,701		
3. Okuduğum Türkçe bir metni, kendi cümlelerimle ifade edebilirim.	0,697		
6. Akademik bir metni okuyup anlayabilirim.	0,574		
5. Türkçe gazete okuduğumda anlayabilirim.	0,501		
Türkçe Okuma (Genel)		50,69	0,822
KMO Örneklemin Uygunluğu Ölçümü	0,766		
Bartlett Küresellik Testi			
Yaklaşık Ki-Kare (X^2)	116,943		
Serbestlik Derecesi (sd)	10		
Anlamlılık (p)	0,000		

Tablo 9'dan de görüleceği üzere, toplanan verilerin faktör analizine uygunluğu için yapılan *Kaiser Meyer Olkin (KMO)* testi, ölçeğin faktör analizine uygun olduğunu göstermektedir [$KMO=0,766$; $X^2=116,943$; $sd=10$ ve $p<.001$]. Veri grubu için yapılan Bartlett Küresellik testi sonucu $p<.001$ bulunduğundan, okuma ölçeğinin maddeleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu anlaşılmaktadır.

Türkçe Okuma Ölçeği daha sonra açımlayıcı faktör analizine (Exploratory Factor Analysis) tabi tutulmuştur. Uygulanan ilk faktör analizi sonucu ölçeğin tek faktörlü bir yapı oluşturduğu ve toplam varyansın %46,20'sini açıkladığı bulunmuştur. Ancak, ölçekte yer alan 1 numaralı maddenin ("*1. Türkçe bir metni okurken zihnimde canlandırabilirim.*") çok düşük faktör yükü aldığı görüldüğünden (0,098) ölçekten çıkarılmasına karar verilmiş ve faktör analizi yenilenmiştir. İkinci faktör analizi sonrası ölçeğin yine tek boyutlu bir yapı meydana geldiği ve toplam varyansın %50,69'unu açıkladığı bulunmuştur. Tek boyutlu/faktörlü ölçeğin 5 maddeden meydana geldiği ve maddelerin faktör yüklerinin 0,501 ile 0,839 arasında değiştiği bulunmuştur. Faktör analizleri sonrası yapılan güvenirlik analizine göre **tek boyutlu** ölçek için

güvenirlilik katsayısı (Cronbach's Alpha) $\alpha=0,822$ olarak bulunmuştur. Bu değer, faktörü oluşturan maddelerin arasında güvenirliliğin çok yüksek olduğunu göstermektedir. Ölçeğin faktör ve güvenirlilik analizleri sonrası kalan 5 maddesinin ayırt edicilik gücünü saptamak için bağımsız gruplar t-testi ile alt %27 (41 kişi) ve üst %27'nin (41 kişi) puan ortalamaları karşılaştırılmıştır (Tablo 10).

Tablo 10. Türkçe Okuma Ölçeği Maddelerinin Ayırt Ediciliklerine İlişkin t-Testi

Madde	t-test	
	t	p
Madde 2	9,14	0,000***
Madde 3	5,72	0,001**
Madde 4	5,63	0,000***
Madde 5	7,16	0,000***
Madde 6	6,68	0,000***

** $p < .01$, *** $p < .001$

Tablo 10'dan görüleceği üzere, Türkçe Okuma Ölçeğinin kalan 5 maddesine ilişkin yapılan ayırt edicilik testi, 1 maddenin .01 ve 4 maddenin .001 düzeyinde anlamlı bir şekilde ayırt edici özellik taşıdığını göstermektedir. AFA ile ortaya çıkan tek boyutlu model, DFA ile sınanarak bu modelin uyum indeksleri incelenmiştir (Tablo 11).

Tablo 11. Türkçe Okuma Ölçeğine İlişkin Doğrulamalı Faktör Analizi (DFA)

Model	Model Uyum İstatistikleri								
	X^2	sd	X^2/sd	GFI	AGFI	RMSEA	RMR	NFI	CFI
Tek Boyut	126,92	60	2,12	0,91	0,88	0,036	0,052	0,912	0,928

İlk olarak, tek boyutlu model için X^2/sd değerinin $0 \leq X^2/sd \leq 3$ sınırları içinde çıktığı görülmüştür. Bu sonuç, tek boyutlu/faktörlü modelin uyumlu olduğuna ilişkin en önemli sonuçlardan biridir ($X^2/sd_{\text{Tek boyut}}=2,12$). Uyum indeksi değerleri ile elde edilen uyum değerleri karşılaştırıldığında, açıklayıcı faktör analizi (CFA) ile oluşturulan modelin birinci düzey doğrulamalı faktör analizi ile de teyit edildiği gözlemlenmektedir. Sonuç olarak, Türkçe Okuma Ölçeğinin 5 madde ve tek boyuttan (faktörden) oluştuğu doğrulamalı faktör analizine göre uyum kriterleri ile belirlenmiş ve bu model istatistiksel açıdan uygun ve tatminkâr bulunmuştur.

Türkçe Yazma Ölçeğinin Faktör Yapısı ve Güvenirlilik Analizleri

Tablo 12. Türkçe Yazma Ölçeğine İlişkin Faktör Ve Güvenirlilik Analizi Özet Tablosu

Faktörler	Faktör Yüğü	Açıklanan Varyans (%)	Güvenirlilik Katsayısı (α)
Faktör 1:			
2. Düşünce ve fikirlerimi Türkçe olarak yazabilirim.	0,655		
4. Türkçe özgeçmiş, dilekçe, mektup vb. yazabilirim.	0,644		
8. Akademik bir yazı yazabilirim.	0,644		

6. Türkçe yazarken dil bilgisi kurallarını uygulayabilirim.	0,634		
1. Bir konu hakkında Türkçe kompozisyon yazabilirim.	0,621		
		30,36	0,784
Faktör 2:			
7. Yaşadığım bir olayı Türkçe yazarak ifade edebilirim.	0,811		
3. Türk arkadaşlarımla yazışabilirim.	0,716		
5. Türkçe şiir yazabilirim.	0,569		
		18,57	0,623
Türkçe Yazma (Genel)		48,92	0,830
KMO Örneklemin Uygunluğu Ölçümü	0,880		
Bartlett Küresellik Testi			
Yaklaşık Ki-Kare (X^2)	200,277		
Serbestlik Derecesi (sd)	28		
Anlamlılık (p)	0,000		

Tablo 12’den de görüleceği üzere toplanan verilerin faktör analizine uygunluğu için yapılan *Kaiser Meyer Olkin (KMO)* testi, ölçeğin faktör analizine uygun olduğunu ve ölçülen özelliğin, örneklemin seçildiği evrende çok boyutluluk özelliği taşıdığını göstermektedir [KMO=.880; $X^2=200,277$; sd=28 ve $p<.001$]. Veri grubu için yapılan Bartlett Küresellik testi sonucu $p<.001$ bulunduğundan, ölçeğin maddeleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu anlaşılmaktadır.

Türkçe Yazma Ölçeği daha sonra açımlayıcı faktör analizine (Exploratory Factor Analysis) tabi tutulmuştur. Uygulanan ilk faktör analizi sonucu ölçeğin 2 faktörden meydana geldiği ve boyutların toplam varyansın %48,92’sini açıkladıkları bulunmuştur. Ölçeğin birinci alt boyutu toplam varyansın %30,36’sını, ikinci alt boyut ise toplam varyansın %18,57’sini açıklamaktadır. Ölçeğin birinci boyutu 5 ve ikinci boyutu 3 maddeden meydana gelmektedir. Ölçeğin boyutlarında yer alan maddelerin faktör yükleri ilk boyut için 0,621 ile 0,655 arasında ve ikinci boyut için 0,569 ile 0,811 arasında olduğu bulunmuştur.

Faktör analizleri sonrası ölçek ve iki alt boyutunda yer alan maddelerin güvenilirlik analizlerine göre; birinci faktör için güvenilirlik katsayısı (Cronbach’s Alpha) $\alpha=0,784$ ve ikinci faktör için $\alpha=0,623$ olarak bulunmuştur. Bu değerler, faktörü oluşturan maddelerin arasında güvenilirliğin yüksek (oldukça güvenilir) olduğunu göstermektedir. Ölçeğin tüm maddeleri (8 madde) birlikte analize dahil edildiğinde ise genel güvenilirlik katsayısının 0,830 olduğu bulunmuştur. Bu ölçeğin bir bütün olarak da güvenilirlik düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir.

Ölçeğinin faktör ve güvenilirlik analizleri sonrası maddelerinin ayırt edicilik gücünü saptamak için bağımsız gruplar t-testi ile alt %27 (41 kişi) ve üst %27’nin (41 kişi) puan ortalamaları karşılaştırılmıştır (Tablo 13).

Tablo 13. Türkçe Yazma Ölçeği Maddelerinin Ayırt Ediciliklerine İlişkin t-Testi

Madde	t-test	
	t	p
Madde 1	4,96	0,004**
Madde 2	6,19	0,002**
Madde 3	4,17	0,007**

Madde 4	8,62	0,000***
Madde 5	4,22	0,006**
Madde 6	6,47	0,000***
Madde 7	8,89	0,000***
Madde 8	5,21	0,003**

** $p < .01$, *** $p < .001$

Tablo 13'ten görüleceği üzere, Türkçe Yazma Ölçeğinin kalan 8 maddesine ilişkin yapılan ayırt edicilik testi, 5 maddenin.01 ve 3 maddenin .001 düzeyinde anlamlı bir şekilde ayırt edici özellik taşıdığını göstermektedir.

Son olarak ölçek toplamı ile alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı korelasyon analizi ile incelenmiştir. Buna göre; ölçeğin geneli, Faktör 1 ve Faktör 2 arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır ($r_{\text{Ölçek}*\text{Faktör 1}}=0,705$; $r_{\text{Ölçek}*\text{Faktör 2}}=0,428$ ve $r_{\text{Faktör 1}*\text{Faktör 2}}=0,496$; $p < .001$). Özetle, ölçek ile iki faktör (alt boyut) arasında ve iki faktörün kendi arasında istatistiksel olarak, .001 düzeyinde anlamlı pozitif ilişkiler vardır.

AFA ile ortaya çıkan iki boyutlu model, DFA ile sınanarak bu modelin uyum indeksleri incelenmiştir (Tablo 14).

Tablo 14. Türkçe Yazma Ölçeğine ilişkin Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA)

Model	Model Uyum İstatistikleri								
	X^2	sd	X^2/sd	GFI	AGFI	RMSEA	RMR	NFI	CFI
İki Boyut	207,42	105	1,98	0,93	0,85	0,057	0,063	0,918	0,914

İlk olarak, iki boyutlu model için X^2/sd değerinin $0 \leq X^2/sd \leq 3$ sınırları içinde çıktığı görülmüştür. Bu sonuç, iki boyutlu/faktörlü modelin uyumlu olduğuna ilişkin en önemli sonuçlardan biridir (X^2/sd İki boyut=1,98). Uyum indeksi değerleri ile elde edilen uyum değerleri karşılaştırıldığında, açıklayıcı faktör analizi (CFA) ile oluşturulan modelin birinci düzey doğrulayıcı faktör analizi ile de teyit edildiği gözlemlenmektedir. Sonuç olarak, Türkçe Yazma Ölçeğinin 8 madde ve iki boyuttan (faktörden) oluştuğu doğrulayıcı faktör analizine göre uyum kriterleri ile belirlenmiş ve bu model istatistiksel açıdan uygun ve tatminkâr bulunmuştur.

Ölçeğin faktörlerinde yer alan maddelerin ortak özellikleri dikkate alınarak; Faktör 1'e, "**Formal yazma**" (Madde 1, 2, 4, 6 ve 8) ve Faktör 2'ye, "**İnformal yazma**" (Madde 3, 5 ve 7) isimlerinin verilmesi uygun bulunmuştur.

Türkçe Dinleme Ölçeğinin Faktör Yapısı ve Güvenirlik Analizleri

Tablo 15. Türkçe Dinleme Ölçeğine ilişkin faktör ve güvenirlik analizi özet tablosu

Faktörler	Faktör Yüğü	Açıklanan Varyans (%)	Güvenirlik Katsayısı (α)
Faktör 1:			
2. Dinlediğim Türkçe bir metin hakkında soruları yanıtlayabilirim.	0,700		
4. Türk kanallarını izlediğimde anlayabilirim.	0,671		
7. Türkçe şarkı dinlediğimde anlayabilirim.	0,668		
6. Türkçe bir metni dinledikten sonra yazabilirim.	0,577		
1. Akademik bir diyalogu dinleyip anlayabilirim.	0,567		
3. Günlük konuşma diyaloglarını anlayabilirim.	0,528		

5. Türkçe bir konuşmada resmi ve günlük dili ayırt edebilirim.	0,515		
Türkçe Dinleme (Genel)	46,93	0,708	
KMO Örneklemin Uygunluğu Ölçümü	0,760		
Bartlett Küresellik Testi			
Yaklaşık Ki-Kare (X^2)	155,939		
Serbestlik Derecesi (sd)	21		
Anlamlılık (p)	0,000		

Tablo 15'ten görüleceği üzere, toplanan verilerin faktör analizine uygunluğu için yapılan *Kaiser Meyer Olkin (KMO)* testi, dinleme ölçeğinin faktör analizine uygun olduğunu göstermektedir [$KMO=.760$; $X^2=155,939$; $sd=21$ ve $p<.001$]. Veri grubu için yapılan Bartlett Küresellik testi sonucu $p<.001$ bulunduğundan, okuma ölçeğinin maddeleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu anlaşılmaktadır. Türkçe Dinleme Ölçeği için yapılan açıklayıcı faktör analizine (Exploratory Factor Analysis) göre ölçeğin **tek faktörlü** bir yapı oluşturduğu ve toplam varyansın %46,93'ünü açıkladığı bulunmuştur. Tek boyutlu/faktörlü ölçeğin 7 maddeden meydana geldiği ve maddelerin faktör yüklerinin 0,515 ile 0,700 arasında değiştiği bulunmuştur. Faktör analizi sonrası yapılan güvenilirlik analizine göre tek boyutlu ölçek için güvenilirlik katsayısı (Cronbach's Alpha) $\alpha=0,708$ olarak bulunmuştur. Bu değer, faktörü oluşturan maddelerin arasında güvenirliliğin yüksek olduğunu göstermektedir.

Ölçeğinin faktör ve güvenilirlik analizleri sonrası 7 maddesinin ayırt edicilik gücünü saptamak için bağımsız gruplar t-testi ile alt %27 (41 kişi) ve üst %27'nin (41 kişi) puan ortalamaları karşılaştırılmıştır (Tablo 16).

Tablo 16. Türkçe Okuma Ölçeği Maddelerinin Ayırt Ediciliklerine İlişkin t-testi

Madde	t-test	
	t	p
Madde 1	6,15	0,000***
Madde 2	6,02	0,000***
Madde 3	4,49	0,001**
Madde 4	6,19	0,000***
Madde 5	7,22	0,000***
Madde 6	8,34	0,000***
Madde 7	5,92	0,000***

** $p<.01$, *** $p<.001$

Tablo 16'dan görüleceği üzere, Türkçe Okuma Ölçeğinin 7 maddesine ilişkin yapılan ayırt edicilik testi, 1 maddenin .01 ve 6 maddenin .001 düzeyinde anlamlı bir şekilde ayırt edici özellik taşıdığını göstermektedir.

AFA ile ortaya çıkan tek boyutlu model, DFA ile sınanarak bu modelin uyum indeksleri incelenmiştir (Tablo 17).

Tablo 17. Türkçe Okuma Ölçeğine İlişkin Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA)

Model	Model Uyum İstatistikleri								
	X^2	sd	X^2/sd	GFI	AGFI	RMSEA	RMR	NFI	CFI
Tek Boyut	88,56	41	2,16	0,97	0,89	0,054	0,058	0,920	0,915

İlk olarak, tek boyutlu model için X^2/sd değerinin $0 \leq X^2/sd \leq 3$ sınırları içinde çıktığı görülmüştür. Bu sonuç, tek boyutlu/faktörlü modelin uyumlu olduğuna ilişkin en önemli sonuçlardan biridir ($X^2/sd_{\text{Tek boyut}}=2,16$). Uyum indeksi değerleri ile elde edilen uyum değerleri karşılaştırıldığında, açıklayıcı faktör analizi (CFA) ile oluşturulan modelin birinci düzey doğrulayıcı faktör analizi ile de teyit edildiği gözlemlenmektedir. Sonuç olarak, Türkçe Dinleme Ölçeğinin 7 madde ve tek boyuttan (faktörden) oluştuğu doğrulayıcı faktör analizine göre uyum kriterleri ile belirlenmiş ve bu model istatistiksel açıdan uygun ve tatminkâr bulunmuştur.

Türkçe Konuşma Ölçeğinin Faktör Yapısı ve Güvenirlik Analizleri

Tablo 18. Türkçe Konuşma Ölçeğine İlişkin Faktör Ve Güvenirlik Analizi Özet Tablosu

Faktörler	Faktör Yüğü	Açıklanan Varyans (%)	Güvenirlik Katsayısı (α)
Faktör 1:			
4. Günlük hayatta ihtiyaçlarımı Türkçe ifade edebilirim.	0,700		
11. Türkçe sözcükleri doğru bir şekilde telaffuz edebilirim.	0,599		
5. Türkçe bir fıkra ya da hikâye anlatabilirim.	0,573		
3. Duygu ve düşüncelerimi Türkçe tam olarak ifade edebilirim.	0,568		
12. Türkçe şakalar yapabilirim.	0,558		
7. Türkçe duygusal tepkileri kullanabilirim. (Öyle mi, eyvallah, gerçekten mi vb.)	0,426		
		39,54	0,840
Faktör 2:			
2. Bir başvuruda kendimi Türkçe rahat bir şekilde ifade edebilirim.	0,731		
9. Türkçe konuşurken dilbilgisi kurallarına dikkat ederim.	0,694		
10. Türkçe resmi dille konuşabilirim.	0,623		
1. Akademik dille konuşabilirim.	0,487		
		22,01	0,718
Türkçe Konuşma (Genel)		61,55	0,872
KMO Örneklemin Uygunluğu Ölçümü	0,763		
Bartlett Küresellik Testi			
Yaklaşık Ki-Kare (X^2)	255,593		
Serbestlik Derecesi (sd)	66		
Anlamlılık (p)	0,000		

Tablo 18'den görüleceği üzere toplanan verilerin faktör analizine uygunluğu için yapılan *Kaiser Meyer Olkin (KMO)* testi, ölçeğin faktör analizine uygun olduğunu ve ölçülen özelliğin, örneklemin seçildiği evrende çok boyutluluk özelliği taşıdığını göstermektedir [$KMO=0,763$; $X^2=255,593$; $sd=66$ ve $p<0,001$]. Veri grubu için yapılan Bartlett Küresellik testi sonucu $p<0,001$ bulunduğundan, ölçeğin maddeleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu anlaşılmaktadır.

Türkçe Konuşma Ölçeği için daha sonra yapılan açımlayıcı faktör analizine (Exploratory Factor Analysis) göre ölçeğin 2 faktörden meydana geldiği ve boyutların toplam varyansın %54,5'ini açıkladıkları bulunmuştur. Ancak, ölçekte yer alan 6 numaralı maddenin (“6. *Türkçe bir şarkı söyleyebilirim.*”) çok düşük faktör yükü aldığı görüldüğünden (0,078) ölçekten çıkarılmasına karar verilmiş ve faktör analizi yenilenmiştir. İkinci faktör analizi sonrası ölçeğin yine iki boyuttan meydana geldiği ve boyutların toplam varyansın %55,36'sını açıkladıkları bulunmuştur. Ancak bu sefer de ölçeğin 8 numaralı maddesinin (“8. *Türkçe konuşarak gideceğim yeri bulabilirim.*”) her iki boyuttan birden yüksek faktör yükü aldığı görüldüğünden ölçekten çıkarılmasına karar verilmiştir. Yapılan üçüncü faktör analizinde ölçeğin yine iki boyuttan meydana geldiği ve toplam varyansın %61,55'ini açıkladıkları bulunmuştur. Ölçeğin birinci alt boyutu toplam varyansın %39,54'ünü, ikinci alt boyut ise toplam varyansın %22,01'ini açıklamaktadır. Ölçeğin birinci boyutu 6 ve ikinci boyutu 4 maddeden meydana gelmektedir. Ölçeğin boyutlarında yer alan maddelerin faktör yükleri ilk boyut için 0,426 ile 0,700 arasında ve ikinci boyut için 0,487 ile 0,731 arasında olduğu bulunmuştur. Faktör analizleri sonrası ölçek ve iki alt boyutunda yer alan maddelerin güvenilirlik analizleri yapılmış ve buna göre; birinci faktör için güvenilirlik katsayısı (Cronbach's Alpha) $\alpha=0,840$ ve ikinci faktör için $\alpha=0,718$ olarak bulunmuştur. Bu değerler, faktörü oluşturan maddelerin arasında güvenilirliğin yüksek (oldukça güvenilir) olduğunu göstermektedir. Ölçeğin tüm maddeleri (10 madde) birlikte analize dahil edildiğinde ise genel güvenilirlik katsayısının 0,872 olduğu bulunmuştur. Bu ölçeğin bir bütün olarak da güvenilirlik düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir.

AFA ile ortaya çıkan iki boyutlu model, DFA ile sınanarak bu modelin uyum indeksleri incelenmiştir (Tablo 19).

Tablo 19. Türkçe Konuşma Ölçeğine ilişkin Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA)

Model	Model Uyum İstatistikleri								
	X^2	sd	X^2/sd	GFI	AGFI	RMSEA	RMR	NFI	CFI
İki Boyut	168,04	84	2,00	0,99	0,81	0,062	0,075	0,903	0,911

İlk olarak, iki boyutlu model için X^2/sd değerinin $0 \leq X^2/sd \leq 3$ sınırları içinde çıktığı görülmüştür. Bu sonuç, iki boyutlu/faktörlü modelin uyumlu olduğuna ilişkin en önemli sonuçlardan biridir (X^2/sd iki boyut=2,00). Uyum indeksi değerleri ile elde edilen uyum değerleri karşılaştırıldığında, açıklayıcı faktör analizi (CFA) ile oluşturulan modelin birinci düzey doğrulayıcı faktör analizi ile de teyit edildiği gözlemlenmektedir. Sonuç olarak, Türkçe Konuşma Ölçeğinin 10 madde ve iki boyuttan (faktörden) oluştuğu doğrulayıcı faktör analizine göre uyum kriterleri ile belirlenmiş ve bu model istatistiksel açıdan uygun ve tatminkâr bulunmuştur. Ölçeğin faktörlerinde yer alan maddelerin ortak özellikleri dikkate alınarak; Faktör 1'e, '**Formal konuşma**' (Madde 3, 4, 5, 7, 11 ve 12) ve Faktör 2'ye, '**İnformal konuşma**' (Madde 1, 2, 9 ve 10) isimlerinin verilmesi uygun bulunmuştur.

Sonuç ve Tartışma

Öncelikle ölçme aracı ile toplanan 150 Türkçe öğrenen yabancından elde edilen verilerin analize uygunluğunun belirlenmesi için ölçeğin genelini güvenilirliği incelenmiştir. Çünkü geçerlik için güvenilirlik bir önkoşuldur (Tezci, 2016a). Güvenilirlik, “ölçme aracının ölçtüğü özellikleri her zaman aynı şekilde ölçüp ölçmediğidir” (Tekin, 2000, s. 57). Geçerlik için bir ön koşul olan güvenilirlik dereceleme türündeki ölçme araçlarının bir gruba bir defa uygulandığı ve ölçeğin alt boyutlardan oluşmadığı durumda bir iç tutarlık hesaplaması olan

Cronbach Alpha güvenilirliği incelenir (Tavşancıl, 2010). Bu çalışmada ölçeğin genelini Cronbach Alpha güvenilirliği güvenilir olarak belirlenmiştir. İç tutarlık katsayısı ölçeğin faktör analizi için oldukça iyi düzeyde bir güvenilirlik katsayısına sahip olduğunu göstermiştir. Verilerin faktör analizine uygunluğunu belirlenmesinde bir diğer ölçü, katılımcı sayısının yeterli olup olmadığı bir başka ifade ile verilerin faktörleşme açısından yeterliliğidir. Bunun için KMO (Kaiser Meyer Oklin Measure of Sampling Adequacy) ve Küresellik Test (Barlett' Test) analizi yapılmıştır (Kline, 1994). KMO değerinin 0.60 üstünde olması ve Küresellik Test değerinin anlamlı olması, verilerin faktör analizi için güvenilir ve uygun faktörler üretebileceğinin ve maddelere dayalı korelasyon matrisinin faktörleşebileceğinin göstergesidir (Büyüköztürk, 2003). Ölçümlerin yeterliliği belirlendikten Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) yapmaya karar verilmiştir. AFA, çok sayıda değişkeni (maddeleri) aynı yapıyı ölçen daha az sayıda faktör altında birleştirilmesi için kullanılan bir analizdir. Faktör analizi ile ölçülen başka bir ifade ile gözlenen değişkenler ve yapılar arasındaki boyutları belirleyip yeni değişkenler ortaya konulmaya çalışılır (Kline, 1994). Bu çalışmada yabancıların Türkçe öğrenmesine yönelik yazılan maddelerin hangilerinin hangi faktörler altında yer aldığını, birden fazla faktör altına yer alan yanı binişik ve ilgisiz olan başka bir ifade ile her hangi bir faktör altında yer almayan maddelerin ortaya çıkarılması amacı ile AFA yapılmıştır (Büyüköztürk, 2003; Tezci, 2016b). Tavşancıl (2010), sosyal bilimlerde madde sayısı az ise 0.30 ve üstü faktör yük değerine sahip maddelerin seçilebileceğini belirtmiş olsa da Velicer ve Fava (1998)'den Akt. Tezci (2016b) 0.40 ve üstü faktör faktör yük değerine sahip maddelerin seçilmesini önermiştir. Bu araştırmada madde sayısı 40 olduğunda 0.40 ve üstü faktör yük değerine sahip maddelerin ölçeğe alınmasına karar verilmiştir. Sürecin anlatıldığı bu çalışmada Yabancı dil olarak Türkçe öğrenmeye yönelik tutum ölçeğinin güvenilir ve geçerli bir ölçme aracı olduğu görülmüştür.

Kaynakça

- Barın, E. (2003). Yabancılara Türkçenin Öğretiminde Temel Söz Varlığının Önemi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*. XIII/Bahar
- Büyüköztürk, Ş. (2003). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*: Ankara: Pegem Yay.
- Er, O., Biçer, N., & Bozkırlı, K. Ç. (2012). Evaluation of problems encountered in Turkish teaching for foreigners in terms of related literature. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*; Yıl: 2012 Cilt: 1 Sayı: 2.
- Ercilasun, A. B. (1997). Türk dilinde ek-ses ilişkisi. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, 40(1997), s. 40-47.
- Göçer, A., & Moğul, S. (2011). Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi ile ilgili çalışmalara genel bir bakış. *Electronic Turkish Studies*, 6(3).
- Kline, P. (1994). *An Easy Guide To Factor Analysis*. New York, NY: Routledge.
- McDonald, R. P. (1999). *Test theory: A unified treatment*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Melanlıoğlu, D. (2017). *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (BÜEFAD)*, Cilt 6, (3).

- Şahin, K., (2009), Küreselleşme Tartışmaları Işığında Ulus Devlet, Yeni yüzyıl Yayınları, İstanbul.
- Şahin, V. (2014). Bilge Kadının Aynadaki Yüzü (Halide Edip Adıvar'ın Romalarında Yapı ve İzlek), Ankara: Akçağ Yay.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2007). Using Multivariate Statistics (5th ed.). New York: Allyn and Bacon.
- Tavşancıl, E. (2010). *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi*. Ankara: Nobel.
- Tekin, H. (2000). *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*, (14. Baskı). Ankara: Yargı.
- Tezci, E. (2016). Öğretmenlerin BİT entegrasyon yaklaşımlarının ölçülmesi. *Kastamonu Education Journal*, 24(2), 975-992.
- Tezci, E. (2016a). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Velicer, W. F., & Fava, J. L. (1998). Effects of variable and subject sampling on factor pattern recovery. *Psychological Methods*, 3(2), 231-251.
- Zinbarg, R. E., Yovel, I., Revelle, W., & McDonald, R. P. (2006). Estimating generalizability to latent variable common to all of scale's indicator: A comparison of estimators for *Applied Psychological Measurement*, 30(2), 121-144.